

УДК 330.101

ВПЛИВ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ НА ЗАГРОЗИ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ КРАЇНИ

О.М. Подмазко

Одеський інститут фінансів Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі,
Одеса, Україна

Подмазко О.М. Влияние теневого сектора экономики на угрозы экономической безопасности страны.

У статті виділяються основні критерії які лежать в основі системи показників економічної безпеки та ключові показники економічної безпеки України, порівнюються їх граничні та фактичні значення. Виділяються основні внутрішні та зовнішні загрози національній економічній безпеці, основні тенденції прояву і розвитку загроз національній економічній безпеці України, а також вплив на них тіньової економіки.

Ключові слова: економічна безпека, національна економічна безпека, показники економічної безпеки, загрози економічній безпеці, тіньова економіка

Подмазко А.М. Влияние теневой экономики на угрозы экономической безопасности страны.

В статье выделяются основные критерии лежащие в основе системы показателей экономической безопасности и ключевые показатели экономической безопасности Украины, сравниваются их граничные и фактические значения. Выделяются основные внутренние и внешние угрозы национальной экономической безопасности, основные тенденции проявления и развития угроз национальной экономической безопасности Украины, а также влияние на них теневой экономики.

Ключевые слова: экономическая безопасность, национальная экономическая безопасность, показатели экономической безопасности, угрозы экономической безопасности, теневая экономика

Podmazko O.M. Influence of the shadow economy on economic security threats.

The article highlights the main criteria underpinning economic security and the key economic security indicators of Ukraine compare their boundary and actual values. Highlights the main internal and external threats to national economic security, the main trends of development and manifestation of threats to national economic security of Ukraine, and the impact on them of the shadow economy.

Keywords: economic security, national economic security, indicators of economic security, economic security threats, the shadow economy

Економічна безпека є важливим елементом будь-якої економічної системи, вона підтримує як її стабільність, так і її здатність до прогресивного розвитку. Однак дотепер вплив тіньової економіки на загрози економічній безпеці до кінця ще не вивчено у вітчизняній літературі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Дослідженням проблеми економічної безпеки займалися як вітчизняні так і іноземні вчені. Серед російських вчених цю проблему вивчали А. Абалкін [1], А. Іларіонов [2], В. Сенчагов [3], В. Медведєв [4] та ін. Серед вітчизняних вчених досліджуванню даної проблеми присвячені труди Я. Жаліло [5], В. Мунтіян [6], Б. Губський [7], Г. Пастернак-Таранушенко [8], В. Шлемко та І. Бінько [9] та ін. Їм належить розробка таких важливих аспектів даної проблеми як визначення даної категорії, структуризація її елементів, виділення загроз економічній безпеці та ін.

Метою статті є розгляд впливу тіньової економіки на загрози національній економічній безпеці України.

Виклад основного матеріалу дослідження

У теперішній час для України стає особливо актуальною проблема забезпечення стійкого економічного росту, підвищення життєвого рівня населення, формування механізму, який би сприяв мінімізації внутрішніх і зовнішніх шоків для економіки країни. Уся сукупність цих проблем у їхньому взаємозв'язку й взаємовпливі безпосередньо пов'язана з поняттям національної безпеки держави.

В Україні дана проблема почала розроблятися після отримання країною незалежності [10, 11, 12]. Концептуально вона нашла своє відображення в «Про Концепцію (основи державної політики) національної безпеки України» прийнятою Верховною Радою України в 1997 році [13].

Основними законодавчими актами в сфері національної безпеки України є Конституція України [14], Закон України «Про основи національної безпеки України» [15], а також інші закони та підзаконні акти.

Згідно Закону України «Про основи національної безпеки» категорія «національна безпека» визначається як захищеність життєво важливих

інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечується сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення та нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам у зовнішньополітичній, військовій, державної безпеки, безпеки державного кордону, внутрішньополітичній, економічній, соціальній, гуманітарній, екологічній, інформаційній сферах. [15].

Таким чином, економічна безпека – це один з елементів національної безпеки. Але саме економічна безпека є базисом національної безпеки, тому що, саме виробництво матеріальних благ і послуг задовольняє все різноманіття існуючих потреб, визначаючи здатність суспільства протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам, здатність його до розвитку. Економічна безпека зв'язана з усіма іншими елементами національної безпеки, усі вони взаємозалежні та взаємовпливають один на одного. Саме тому так важливе вивчення загроз національній економічній безпеці.

Економічна безпека представляючи собою складне багаторівневе явище, включає в себе [16]:

- глобальну економічну безпеку;
- міжнародну економічну безпеку;
- національну економічну безпеку;
- економічну безпеку регіону;
- економічну безпеку галузі;
- економічну безпеку окремого підприємства;
- економічну безпеку домогосподарства.

У нашому дослідженні ми будимо розглядати національну економічну безпеку.

Економічна безпека – це такий стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз і здатний задовольняти потреби особи, сім'ї, суспільства та держави [17].

Для забезпечення економічної безпеки необхідно:

1) Наявність умов які забезпечують ефективне функціонування національного виробництва та конкурентоспроможність його продукції.

2) Реальна діяльність органів влади щодо створення умов прогресивного розвитку економіки, як з кількісної сторони (зростання ВВП), так і з якісної сторони (якісна зміна структури економіки, зростання добробуту населення).

3) Сутність економічної безпеки може бути розкрита аналізуючи безліч економічних факторів, критеріїв, показників, індикаторів. Відзначимо, що:

- проблемою економічної безпеки, є необхідність вибору найбільш пріоритетні напрямки надають максимальний вплив на неї, так як неможливо забезпечити економічну безпеку в усіх напрямках;
- потрібно враховувати лише критичний рівень досягнення якого буде говорити про загрозу країні, суспільству, підприємству тощо, так як абсолютної безпеки бути не може [18];
- визначення граничних значень є функцією органів державного управління, а це залежить

від політичної системи, економічної системи, суспільних традицій і т.д., а значить суб'єктивне [18];

В даний час одним з основних завдань в галузі економічної безпеки є:

- визначення необхідної кількості показників які характеризують стан економічної безпеки країни;
- визначення граничних значень цих показників;
- використання результатів аналізу даних показників, як при здійсненні поточної державної макроекономічної політики, так і при прогнозуванні і плануванні розвитку економіки країни.

Таким чином, для моніторингу економічної безпеки, оцінки ефективності її забезпечення та заходів щодо попередження та компенсації економічних збитків, необхідна розробка системи показників економічної безпеки обумовлених специфікою проблем освічених даною категорією. Розробкою системи показників оцінки економічної безпеки та їх граничних рівнів займалися багато дослідників: І. Богданов [20], Є. Бухвальд [21], В. Дворянков [22], А. Сухоруків [23] та ін.

Основними критеріями, які лежать в основі системи показників економічної безпеки, забезпечуючи нормальні умови життя населення, цілісність економіки, можливість прогресивного розвитку є:

- здатність економіки країни функціонувати в режимі розширеного відтворення інтенсивного типу;
- оптимальна структура зовнішньої торгівлі;
- стійкість фінансової системи;
- підтримка наукового та інноваційного потенціалу;
- необхідний рівень державного регулювання економічних процесів, для стійкого функціонування ринкової економіки;
- масштаби тіньової економіки (даний фактор на наш погляд впливає і зумовлює всі інші критерії економічної безпеки).

Критерії є основою для формування системи показників (і їх граничних значень) визначають загрози економічній безпеці. Комплексна система показників економічної безпеки, досить повно описують стан економіки, служить важливою передумовою реалізації державної стратегії економічної безпеки. Дана система показників економічної безпеки необхідна для виявлення відхилень фактичних і прогнозованих параметрів економічного розвитку і виявлення перевищення граничних значень параметрів економічної безпеки, наслідком чого повинні стати заходи щодо виходу економіки країни із зони, де починається руйнація держави.

Гранична величина показника, свідчить, про необхідність термінового втручання держави з метою зміни існуючої тенденції. Тому встановлення граничних величин показників економічної безпеки, які свідчитимуть про деструк-

тивний розвитку економіки, дозволить обмежити довільні оцінки економічної ситуації в країні. Завдяки інформації одержуваній з їх допомогою, можна оцінювати ефективність державної економічної політики, і вживати невідкладних заходів при перевищенні граничних рівнів.

На наш погляд, економічні показники економічної безпеки можна розділити за наступними напрямками:

— показники, перевищення нижніх граничних величин яких загрожує національній безпеці України;

- показники забезпечення розширеного відтворення розвитку економіки;
- показники фінансово-кредитної сфери, перевищення мінімальних граничних величин яких, свідчить про кризові явища в даній сфері;
- показники залежності економіки від зовнішніх загроз.

Відобразимо орієнтовну систему основних показників економічної безпеки України (рис. 1). Дана система показників економічної безпеки може коректуватися з урахуванням специфіки етапу розвитку економіки країни.

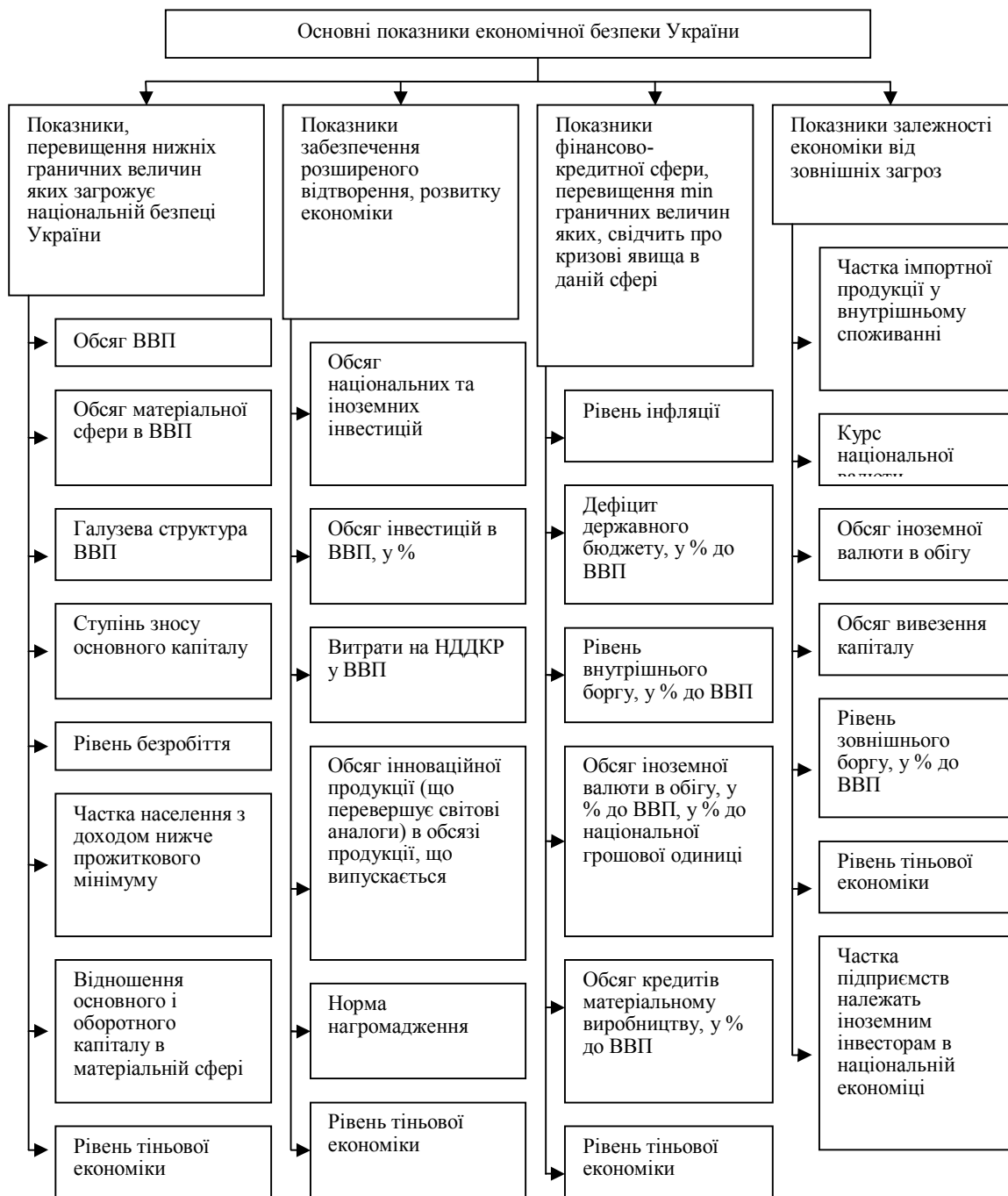

Рис. 1. Система показників економічної безпеки України

Відзначимо, що тільки використання комплексно всієї системи показників економічної безпеки, а не ізольовано один від одного, дозволяє вийти на їх граничні значення і отримати об'єктивну оцінку. Нижче наведемо ряд граничних значень ключових показників економічної безпеки стану економіки України (табл. 1) [25, 26, 27, 28]. Як показав аналіз ряду ключових показників економічної безпеки України, з метою визначення досягнення ними граничних значень, значна кількість їх перевищує граничний рівень граничних значень.

Навіть враховуючи особливість української статистики, коли на догоду чинній владі спотво-

рюються важливі макроекономічні показники, що характеризують процеси існування та розвитку економіки (насамперед, це дані про інфляцію, економічне зростання, продуктивність праці, зайнятість та деякі інші, що ускладнює побудову надійної системи показників з достатньою точністю визначаючою основні загрози), можна досить точно визначити справжню картину стану економіки.

Це дозволяє нам говорити про надзвичайно катастрофічну ситуації, яка складається в економіці країни. І безпосереднє і визначальний вплив на них, в сучасних умовах, на наш погляд, здійснює один показник – тіньова економіка.

Таблиця 1. Ключові показники економічної безпеки

	Граничні значення, %*	Фактичний стан, % (2012 рік)	Співвідношення фактичного та граничного значення ** (перевищений граничний поріг чи ні)
Рівень «тінізації» економіки	< 30	45	1,5 (перевищений)
Відношення обсягу ВВП на одну особу до середньосвітового значення	100 >	33,7	2,96 (перевищений)
Рівень інфляції	20	0,6	0,03 (не перевищений)
Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет (без урахування Пенсійного фонду)	< 30	28,5	0,95 (не перевищений)
Дефіцит державного бюджету до ВВП	< 3	3,79	1,26 (перевищений)
Покриття дефіциту зведеного бюджету за рахунок зовнішніх запозичень	< 30	60,69	2,03 (перевищений)
Відношення загального обсягу державного боргу до ВВП	< 55	36,6	0,67 (не перевищений)
Відношення загального обсягу зовнішнього боргу до ВВП	< 25	21,9	0,876 (не перевищений)
Відношення державного зовнішнього боргу до річного експорту товарів і послуг	< 70	29,1	0,41 (не перевищений)
Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування зовнішнього боргу до доходу державного бюджету	< 20	8,5	0,43 (не перевищений)
Відношення обсягу внутрішнього боргу до ВВП	< 30	13,5	0,45 (не перевищений)
Відношення обсягів сукупних платежів з обслуговування внутрішнього боргу до доходів державного бюджету	< 25	12,8	0,512 (не перевищений)
Відношення заборгованості уряду за державними цінними паперами до ВВП	< 30	21,7	0,72 (не перевищений)
Поточна потреба в обслуговуванні та погашенні внутрішнього боргу, % до податкових надходжень бюджету	25	19,6	0,78 (не перевищений)
Грошова маса (M2), % к ВВП	50	54,7	1,09 (перевищений)
Відношення обсягу грошового агрегату M3 до ВВП	< 50	54,8	1,096 (перевищений)
Обсяг готівки (% до ВВП)	< 4	15,8	3,95 (перевищений)
Темп зміни офіційного курсу гривні до долара США	< 6	0,04	0,007 (не перевищений)
Відношення обсягів депозитів в іноземній валюті до загальних обсягів депозитів (рівень доларизації, %)	< 25	34	1,36 (перевищений)
Валові міжнародні резерви України (місяці імпорту)	3 >	3 >	1 > (не перевищений)
Частка іноземного банківського капіталу в загальному обсязі банківського капіталу	< 30	39,5	1,32 (перевищений)
Частка імпорту у внутрішньому споживанні держави, всього	30	41,1	1,37 (перевищений)
в тому числі: продовольство	25	13,7	0,46 (не перевищений)
не продовольчі товари	30	58,1	1,94 (перевищений)
Відношення дефіциту/профіциту торговельного балансу до загального обсягу зовнішньої торгівлі	< 5	5,2	1,04 (перевищений)

Подовження таблиці 1.

Питома вага провідної країни-партнера в загальному обсязі зовнішньої торгівлі	< 30	28	0,93 (не перевищений)
Питома вага сировини та товарів низького ступеня переробки у загальному обсязі експорту	< 40	50	1,25 (перевищений)
Відношення обсягу експорту до ВВП	< 50	40	0,8 (не перевищений)
Відношення обсягу імпорту до ВВП	< 50	52	1,04 (перевищений)
Валове нагромадження основного капіталу (% до ВВП)	25 >	18,8	1,33 (перевищений)
Ступень зносу основних засобів	< 35	76,4	2,18 (перевищений)
Частка машинобудування у промисловому виробництві	20 >	11,9	1,68 (перевищений)
Видатки на НДДКР в ВВП	2	0,86	2,32 (перевищений)
Обсяг інноваційної продукції (що перевершує світові аналоги) в обсязі продукції, що випускається	6	< 0,5	12 (перевищений)

*Граничні значення показників визначалися згідно [17], а також особливості економіки перехідного періоду

** Співвідношення фактичного і граничного значення нормовано по відношенню до граничного значення, яке приймається за одиницю. При цьому розраховується як відношення фактичного значення до граничного, якщо бажано збільшення відповідного показника економічної безпеки, і навпаки, якщо бажано його зниження.

Як було зазначено раніше, економічна безпека держави являє собою здатність протистояти і протидіяти загрозам, спрямованим на різні частини економіки країни.

Під загрозами економічної безпеки країни розуміють сукупність наявних та потенційно можливих явищ і чинників, що створюють небезпеку для реалізації національних інтересів у економічній сфері [17]. Виділяються зовнішні та внутрішні загрози економічній безпеці, які мають об'єктивні і суб'єктивні причини [24].

Дані загрози звичайно розглядають у двох аспектах:

1) Подальшого розвитку кризових явищ в Україні, що характеризується погіршенням основних макроекономічних показників економіки.

2) Подальших перспектив розвитку економіки з урахуванням пріоритетів національної безпеки в коротко-, середньо- і довгостроковому періоді.

У самому загальному вигляді, до основних внутрішніх загроз національній економічній безпеці, на наш погляд, відносяться:

- незавершеність економічних реформ;
- не функціонування ринкових інструментів;
- деіндустріалізація економіки України;
- втрата інтелектуального, наукового, технологічного та промислового потенціалу держави;
- фактичне припинення інноваційної діяльності;
- різке скорочення інвестицій в реальний сектор економіки;
- закріплення сировинної спеціалізації країни у світовому поділі праці;
- нерівномірність регіонального розвитку;
- рівень тінізації економіки.

Поява їх багато в чому обумовлено тим, що економічні реформи, розпочаті з набуттям Україною незалежності, не призвели до утворення сучасної ринкової економіки, внаслідок цього не виник і не функціонує мотиваційний механізм щодо підвищення продуктивності праці, зростанню ефективності виробництва, впровадженню інновацій і т.д.

Аналіз загроз економічній безпеці потребує виділення джерел загроз, їх ідентифікацію, класифікацію, прогнозування і т.п.

Під джерелами загроз звичайно розуміються умови та фактори, що приховують у собі деструктивну природу, негативні властивості, недружні наміри.

В економічній сфері до джерел загроз (внутрішніх) в Україні можна віднести:

- спад виробництва в реальному секторі економіки;
- втрата економічної самостійності країни і перетворення в сировинний придаток розвинутих країн;
- закріплення технічної та технологічної відсталості країни;
- витік із країни вільноконвертованої валюти, ріст зовнішньої заборгованості, нестача валютних резервів;
- кризовий стан паливно-енергетичного комплексу;
- зростання залежності державних фінансів від зовнішніх ринків капіталу;
- відсутність фінансових можливостей для структурної перебудови економіки;
- зростання рівня тіньової економіки;
- зростання рівня корупції.

Основні зовнішні загрози національній економічній безпеці, пов'язані з тим, що процес відкриття економічних кордонів для іноземних товарів і капіталу, не був пов'язаний із захистом і розвитком внутрішнього виробництва. Усе це відбувалося в умовах системної економічної кризи, що призвело до деградації внутрішнього промислового виробництва, промислового та технологічного потенціалу, залежності кінцевого споживання від іноземних виробників, росту зовнішнього боргу і т.д.

В узагальненому виді основні внутрішні та зовнішні загрози зведені в таблицю (табл. 2).

Причини, що обумовили виникнення джерел і загроз національній економічній безпеці України обумовлені не тільки минулим розвитком

економіки країни, але значною мірою невдалими реформами проведеними після набуття країною незалежності, які не призвели до утворення стійких класичних ринкових відносин, внаслідок цього не створились стимули та мотиву у господарюючих суб'єктів до роботи в легальному секторі економіки.

Слідством цього стало умонтування тіньової економіки в усі ланки суспільного виробництва, у результаті чого створюється загроза економічної безпеки країни.

До них можна віднести:

- відсутність реально досяжних цілей і чітко поставлених завдань у концепції, стратегії та програмах соціально-економічного розвитку країни;
- безсистемності, суперечливості юридичного забезпечення функціонування економіки;

- неефективна система державного регулювання економіки;
- неефективна податкова система;
- руйнування системи відтворювального потенціалу в базових галузях економіки;
- постійний високий рівень інфляції (реальний, а не номінальний);
- панування в економіці несумлінної конкуренції;
- низький рівень інвестиційної активності й навіть він сконцентрований у першу чергу в нематеріальній сфері;
- фактичне припинення НДДКР і інноваційної діяльності.

Результат дії загроз національній економічній безпеці проявляється в: падінні ВВП, спаді виробництва, ослабленні конкурентоспроможності вітчизняної продукції, росту соціальної напруги і т.п.

Таблиця 2. Система основних загроз національній економічній безпеці

Внутрішні загрози	Зовнішні загрози
1. Триваючий спад виробництва в машинобудуванні та високотехнологічних галузях	1. Залежність від імпорту практично всіх товарів кінцевого споживання (крім продовольчих)
2. Низька інвестиційна активність	2. Залежність від імпорту стратегічних товарів (газ, нафта)
3. Високий знос та технологічна відсталість основного капіталу	3. Сировинна спеціалізація експорту (сировина, напівфабрикати)
4. Зростання матеріало- і енергоємності продукції	4. Дискримінаційні бар'єри іноземних держав до українських товарів
5. Перетікання капіталу в нематеріальну сферу	5. Високий рівень зовнішнього боргу
6. Деформована структура економіки	6. Агресивна політика іноземних компаній для монополізації українського ринку
7. Практична відсутність інноваційної діяльності	7. Скупка за безцінь українських виробничих активів з метою подальшого їхнього закриття
8. Практичне припинення НДДКР	8. Негативне сальдо зовнішньоекономічної діяльності
9. Низька конкурентоспроможність продукції	9. Відтік за кордон інтелектуальних, трудових і капітальних ресурсів
10. Зростання безробіття	10. Втрата традиційних ринків збуту
11. Збільшення майнового розшарування населення	11. Відсутність фінансової, організаційної, інформаційної підтримки експорту українських товарів
12. Ріст рівня тінізації економіки	12. Відмінність цілей іноземних інвесторів від цілей економічного розвитку України
13. Суперечливість, нестабільність, неадекватність нормативно-правової бази	13. Надлишкова лібералізація економіки України для іноземних товарів
14. Невірний напрямок економічних реформ	

Основними тенденціями прояву та розвитку загроз національній економічній безпеці України в умовах економіки перехідного періоду, на наш погляд, є:

- економічний спад викликав закриття підприємств, не завантаження виробничих потужностей, руйнування технологічних ланцюжків, структурну деградацію, технологічний регрес;

- припинення виробництва практично у всіх галузях обробної промисловості, насамперед у машинобудуванні;
- скорочення обсягів інвестицій у реальний сектор економіки до граничних меж, при цьому фактично відсутні всі джерела інвестицій як: держава, кредитно-фінансова система, фондовий ринок, прямі закордонні інвестиції;

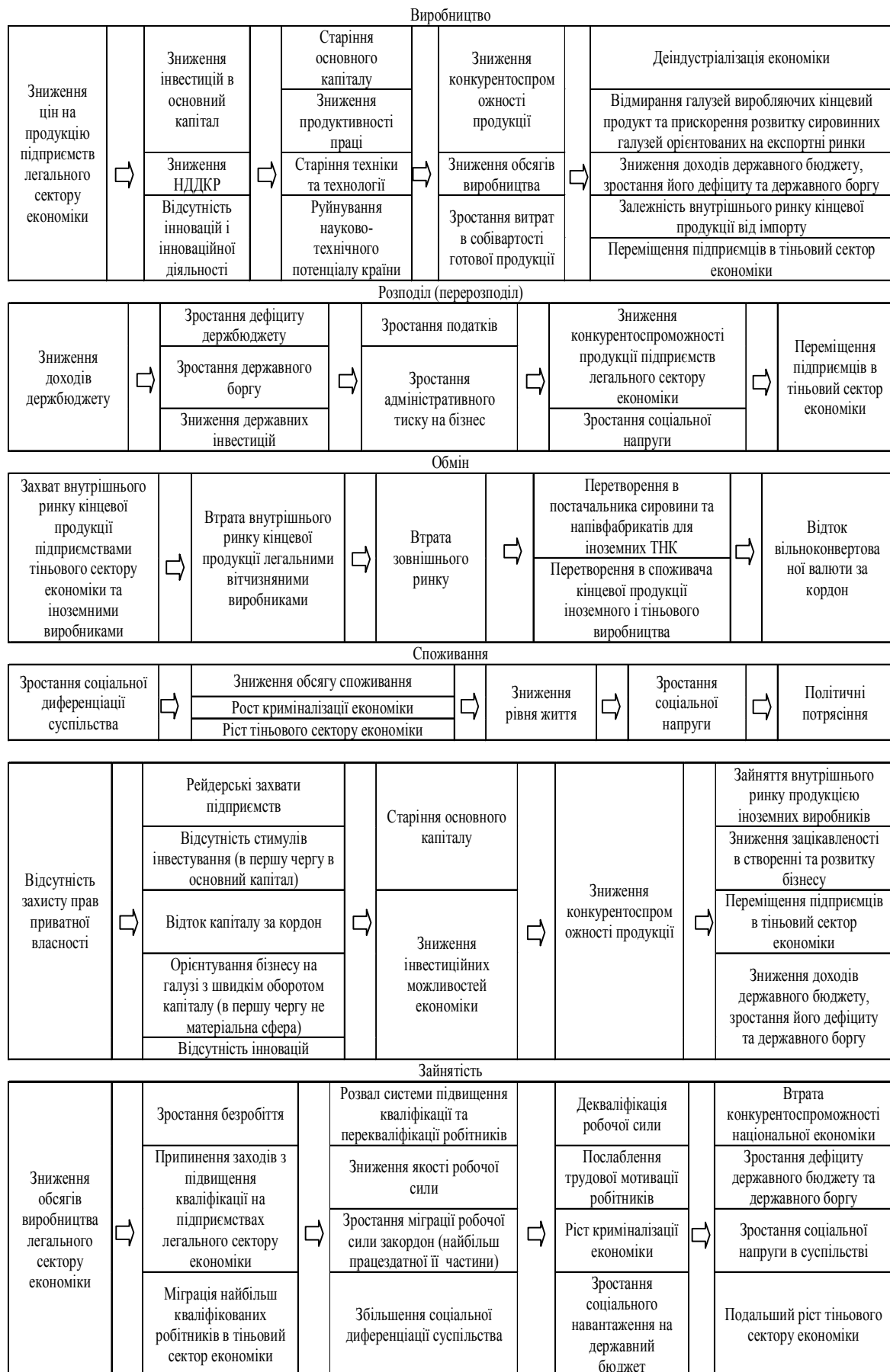

Рис. 2. Вплив тінювої економіки на загрози економічної безпеки (в умовах перехідної економіки України)

- руйнування наукового потенціалу, припинення НДДКР і інноваційної діяльності, призвели до низької конкурентоспроможності вітчизняної продукції в порівнянні з імпортними аналогами;
- структурна трансформація економіки убик галузей більш низьких технологічних укладів;
- орієнтація економіки на експорт, і тільки на його сировинний сегмент, що викликає сильну його залежність від кон'юнктури зовнішнього ринку, при цьому не враховується екологічна безпека країни;
- низька конкурентоспроможність кінцевої продукції більшості українських підприємств;
- втрата внутрішнього ринку кінцевої продукції вітчизняними виробниками, практично по всіх товарних групах (крім продовольства);
- провал фінансової політики, слідством чого став ріст дефіциту бюджету, ріст державного боргу, рівня тіншового сектору економіки, значне місце іноземної валюти в наявному обороті і т.д. (практично всі показники перевищили граничні значення), що в підсумку призводить економіку до боргової спіралі;
- зростання безробіття, декваліфікація робочої сили, зниження рівня життя населення, ріст навантаження на зайнятих (ріст пенсіонерів, пільговиків);
- зростання майнового розшарування в суспільстві;
- зростання частки населення з доходами нижче прожиткового мінімуму, що дає підживлення кримінальній економіці;
- ріст кількості злочинів усіх видів і в першу чергу майнових;
- посилення диференціації в соціально-економічному розвитку регіонів.

Вищезгадані небезпеки й загрози в неоднаковому ступені впливають на економічну безпеку країни. Виявлення значення кожної з них – завдання окремого емпіричного дослідження. Разом з тим обмежений обсяг роботи змушує нас концентрувати свою увагу на аналізі лише кола найбільш значимих реальних небезпек і загроз, свідомо залишаючи частину з них за рамками дослідження.

Саме тому в нашій подальшій роботі ми звертаємося до проблеми тіншової економіки, вважаючи її в ситуації, що склалася основною й реальною загрозою діючій економічній системі. Тіншова економіка в Україні вже досягла таких масштабів, що прямо торкається безпеки суспільства й держави. На наш погляд, даний процес у цей час тільки прискорюються, а не вповільнюються (тим більше не припиняються).

Як ми бачимо, загрози національної економічної безпеки зараз є у всіх секторах економіки, як у матеріальній, так і в не матеріальній сфері.

Основною тенденцією розвитку загроз національної економічної безпеки є вихід на перший

план внутрішньої їх складової, і це зв'язане в першу чергу зі специфікою перехідної економіки в сучасній Україні. І головним серед них, що впливають на всі інші є ріст тіншового сектору економіки, який охопив усі сфери суспільного виробництва:

- відносини власності;
- виробництво, розподіл, обмін і споживання виробленого продукту;
- фінансова та банківська діяльність;
- сфера державного управління;
- зовнішньоекономічна діяльність.

У зв'язку із цим необхідно проаналізувати вплив тіншової економіки на інші загрози національної економічної безпеки.

Нижче наведена схема, у якій відображене вплив тіншової економіки на загрози економічній безпеці країни залежно від сфери суспільного виробництва (рис. 2).

Таким чином, на наш погляд на всі ці загрози економічній безпеці має безпосередній й визначальний вплив один показник – тіншова економіка.

Висновки

Розвиток тіншової економіки призвів до такої не існуючої раніше проблеми як загроза національної (економічної) безпеки країни. Подальший розвиток національної економіки вже не можливий без обліку впливу тіншової економіки, тому що вона впливає на всі процеси, що відбуваються в суспільстві. Реальна ситуація яка склалася в економіці вимагає реформування її структури при активному впливі в напрямку зменшення частки тіншового сектору економіки.

Створена в останні роки в країні економічна система зробила фактично неможливим існування й розвиток підприємств тільки в легальній сфері економіки. Можливості втілення в реальній практиці такого фактору виробництва, як підприємницька спроможність, стає можливим тільки в тіншовому секторі економіки.

Економічна криза, слідством якої стало різке зниження життєвого рівня населення, обсягу національного виробництва, з якими постійно зустрічається економіка України показали вкрай неефективну структуру економіки України й змушують суб'єктів підприємницької діяльності функціонувати в тіншовому секторі економіки

Таким чином, основною загрозою національної економічної безпеки, у цей час є тіншова економіка. Саме тіншова економіка призвела до того, що економіка почала рухатися по шляху звуженого відтворення, зниженню її конкурентоспроможності й виробничого потенціалу.

Аналіз основних загроз національній економічній безпеці дозволяє нам говорити, про те, що в зараз саме тіншова економіка є головною загрозою, що впливає на всі інші.

Усвідомлення та врахування тіньової економіки, як основної загрози економічній безпеці країни дозволить застосовувати більш ефективну національну економічну політику.

Список літератури:

1. Абалкин Л.И. Экономическая безопасность России : угрозы и их отражение / Л.И. Абалкин // Вопросы экономики. – 1994. – № 12. – С. 4–13.
2. Илларионов А. Критерии экономической безопасности / А. Илларионов // Вопросы экономики. – 2000. – № 10. – С. 34–58.
3. Сенчагов В.К. Экономическая безопасность России: Общий курс: учебник / В.К. Сенчагова. – 2-е изд. – М.: Дело, 2005. – 896 с.
4. Медведев В. Проблемы экономической безопасности России / В. Медведев // Вопросы экономики. – 1997. – № 3. – С. 111–127.
5. Жаліло Я. Економічна стратегія держави: теорія, методологія, практика: монографія / Я. Жаліло. – К.: НІСД, 2003. – 368 с.
6. Мунтіян В.І. Економічна безпека України / В.І. Мунтіян. – К.: КВІЦ, 1999. – 462 с.
7. Гунський Б.В. Економічна безпека України: методологія виміру, стан і стратегія забезпечення: монографія / Б.В. Гунський. – К.: ДП «Укрархбудінфор», 2001. – 122 с.
8. Пастернак-Таранушенко Г.А. Економічна безпека держави. Методологія забезпечення: монографія / Г.А. Пастернак-Таранушенко. – К.: Київський економічний інститут менеджменту, 2003. – 320 с.
9. Шлемко В.Т. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення / В.Т. Шлемко, І.Ф. Бінько. – К.: НІСД, 1997. – 144 с.
10. Пастернак-Таранушенко Г.А. Економічна і національна безпека держави / Г.А. Пастернак-Таранушенко // Економіка України. – 1994. – №2. – С. 51–56.
11. Ревенко А. Проблеми формування національної економічної безпеки України / А. Ревенко // Економіка України. – 1993. – №11. – С. 15–21.
12. Концепція (основи державної політики) національної безпеки України // Національна безпека України. 1994–1996 рр.: наук. доп. НІСД / за ред. О.Ф. Белова та ін. – К.: НІСД, 1997. – С. 184.
13. Постанова Верховної Ради України «Про Концепцію (основи державної політики) національної безпеки України» від 18.07.1995 № 532-95-п // Відомості Верховної Ради. – 1997. – № 10. – С. 149–157.
14. Конституція України (*Електронний ресурс*) // Відомості Верховної Ради України, 1996. – №30. – ст. 141. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
15. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 №964-IV // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 39. – Ст. 351. [*Електронний ресурс*]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
16. Козаченко Г.В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: монографія / [Козаченко Г. В., Пономарьов В. П., Ляшенко О.М.]. – К.: Лібра, 2003. – 280 с.
17. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України: наказ Міністерства економіки України від 02.03.07 №60 [*Електронний ресурс*]. – Режим доступу: <http://www.uazakon.com>.
18. Семигин Г.Ю. Политическая стабильность и безопасность / Г.Ю. Семигин // Социально-политический журнал. – 1995. – №10. – С. 14–24.
19. Бондарев В.В. Социально-политическая безопасность: опыт социологических и статистических исследований / В.В. Бондарев. – Красноярск, 1997. – 176 с.
20. Богданов И.Я. Экономическая безопасность России: теория и практика / И.Я. Богданов. – М.: ИСПИ РАН, 2001. – 352 с.
21. Бухвальд Е. Макроаспекты экономической безопасности: факторы, критерии и показатели / [Е. Бухвальд, Н. Гловацкая, С. Лазуренко] // Вопросы экономики. – 1994. – №12. – С. 25–35.
22. Дворянков В.А. Экономическая безопасность – теория и реальность угроз / В.А. Дворянков. – М.: МО МАНПО, 2000. – 222 с.
23. Система економічної безпеки держави / за ред. А.І. Сухорукова. – К.: ВД «Стилос», 2009. – 685 с.
24. Кажельдин А. Безопасность социума (словарь-справочник) / [А. Кажельдин, М. Дзлиев, Н. Потрубач]. – М.:, 1997. – С. 22.

25. Офіційний веб-сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
26. Офіційний веб-сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>.
27. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
28. Офіційний веб-сайт Всесвітнього Банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.worldbank.org>.

Надано до редакції 06.04.2014

Подмазко Олексій Михайлович / Oleksiy M. Podmazko
profy78@mail.ru

Посилання на статтю / Reference a Journal Article:

Технічна політика – основа розвитку потенціалу підприємства [Електронний ресурс] / О.М. Подмазко // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2014. – № 4 (14). – С. 142-151. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2014/n4.html>